

ПИТАННЯ ПОСТАВОК ЗБРОЇ В УКРАЇНУ ЗІ США

Анотація. В умовах гострого міжнародної кризи в США розглядають питання поставок зброї в Україні. У Вашингтоні немає єдиного прийнятого погляду на проблему поставок зброї. Це обумовлено складністю прийняття політичного рішення в умовах коли є взаємовиключні альтернативи. У статті розглядаються причини таких альтернатив.

Ключові слова: США, Україна, постачання зброї, теорія прийняття рішень.

Annotation. Under conditions of acute international crisis the United States are considering questions of arms supplies to Ukraine. In Washington, there is no single accepted view of the problem of supply of weapons. This is due to the complexity of the political decision in a context where there are mutually exclusive alternatives. This article discusses the reasons for such alternatives.

Key words: United States, Ukraine, the supply of weapons, decision theory.

Аннотация. В условиях острого международного кризиса в США рассматривают вопросы поставок оружия в Украину. В Вашингтоне нет единственного принятого взгляда на проблему поставок оружия. Это обусловлено сложностью принятия политического решения в условиях, когда есть взаимоисключающие альтернативы. В статье рассматриваются причины таких альтернатив.

* кандидат політичних наук, незалежний експерт

Ключевые слова: США, Украина, поставки оружия, теория принятия решений.

Постановка проблеми. Після розпаду біполярної системи міжнародних відносин основою світового політичного впливу США було лідерство в аспектах пов'язаних з безпекою. Однак події в Україні підвели жирну риску під існуючим політичним регіональним балансом сил. 2014 рік зруйнував вщент юридичну базу безпеки в Європі. Гельсінський акт про непорушність кордонів встановлених після 1975 року, став неактуальним як для ЄС так і для країн СНД. Суверенна рівність і повага прав, властивих суверенітету; незастосування сили або погрози силою; непорушність кордонів; територіальна цілісність держав; мирне врегулювання спорів; невтручання у внутрішні справи один одного; повага прав людини - всі ці принципи були порушені менш ніж за один рік. Жертвою подій в Україні став і Будапештський меморандум, гарантії якого не були реалізовані. Тепер кожна країна, яка хоче отримати ядерний статус, зможе апелювати до випадку України як доказу ненадійності переговорів і гарантій ядерних країн. Таким чином, за 2014 рік сформувалася ціла серія загроз системі міжнародної безпеки, яка була основою основ світової політичної могутності США. Тим дивніше, що Білий дім дуже обережно віднісся до ідеї втягування в «українську кризу».

Аналіз останніх публікацій. Позиція адміністрації Б. Обама щодо українського питання викликала цілу серію публікацій у всіх можливих ЗМІ. З цієї тематики ми можемо виділити роботи Е.Р. Соловйова, А.А. Токарева, В.П. Козина, Дж. Лоу та М.Ю. Урнова. Більшість з них виносять за дужки складність українського питання, який з точки зору американців має кілька вимірів. Публікації не розглядають причини для не втягування Білого дому в конфлікт, які лежать у внутрішньому становищі США, зовнішніх обставин і бюрократичних оцінках.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ніхто не розглядав системно і в порівнянні причини, за якими США дуже обережно ставитися до кризи в Україні.

Формулювання цілей статті. Мета цієї статті розглянути основні версії, чим обґрунтована саме така позиція Вашингтона щодо Києва і розрахувати можливу вірогідність надання зброї.

Ми можемо припустити, що Б. Обама керується тим розрахунком, що події в Україні не несли негайну загрозу американським національним інтересам безпеки. «Національна безпека не існує у вакуумі, – пише відомий фахівець з міжнародної безпеки Д. Кауфман, – вона визначається в контексті міжнародної і внутрішньої ситуації» [1, с. 6]. Контекст, для посилки зброї в Україну не дуже сприятливий. Адміністрація Б. Обами більше стурбована ситуацією в більш значущих країнах для міжнародних відносин. Якщо подивитися на опитування громадської думки в США, то з величезною перевагою (84 % проти 44 %) йде лідерство оцінки саме загрози проблеми ісламської держави (ISIS) [2]. Додатково ускладнює Білому дому вибір зовнішньополітичної лінії уточнення громадської думки громадян США. Менше третини американців підтримують ідею постачання України зброєю – 32 %, а тих, хто виступає проти, не набагато більше – 37 % [3]. Такий результат опитувань знаходить своє підтвердження в тому, що на 15 лютого 2015 р. своєї думки з приводу поставок зброї в Україну не висловив жоден фаворит майбутніх президентських перегонів, а саме: Р. Санторум, П. Райан, Р. Пол, Т. Круз, М. Рубіо, С. Уолкер, Б. Жіндал, Д. Касич, М. Пенс. Подібне політичне мовчання не варто розглядати як просто вичікування ясних сигналів від своїх виборців. Бо якщо подивитися на загальну картину, то впадає в очі ряд факторів. Процедура прийняття «Акту на підтримку свободи України 2014» була на тлі зухвалих обставин. Законопроект був поставлений в 10:23:54, а в 10:23:55 він був прийнятий [4]. Як стверджує представник в 1997-2013 роках Демократичної партії в Палаті представників Конгресу

США від 10-го округу Огайо Денніс Джон Кусиніч така швидкість прийняття Акта, свідчить на користь говорить того, що сенатори скоріше всього його навіть не читали [5]. Американські законодавці прийняли Акт в останній день своєї роботи, що також говорить про несерйозне ставлення. Ми вважаємо, що таке ставлення є наслідком малої присутності України в інформаційному просторі. До такого висновку неможливо не прийти, глянувши на загальну картину. Аналіз компанією Weflive твіттера президента України під час Давосу показав, що аудиторією яка працює з текстами президента були: 56 % українці, 13 % росіяни, 7 % американці, 2% німці, 1% канадці, 1% поляки, 1% французи і 1% англійці [6]. Це дуже низьке охоплення іноземній аудиторії. Тому не варто дивуватися, що на фінальній сесії всесвітнього економічного форуму слово «Україна» прозвучало всього один раз, а акція «Je suis Volnovakha» провалилася. Таким чином, внутрішні обставини для Білого дому не сприяли організації поставок зброї в Україну. Тому що Девід Бруль і Алекс Мінц [7] у своїх дослідженнях підтвердили, що американські президенти утримуються від застосування сили, якщо громадська підтримка становить менше 50 %.

Більшість аналітиків згодні в тому, що на рішення поставляти або не поставляти зброю впливає інформаційна подача. Влітку 1993 Білл Клінтон надав допомогу Сомалі. У багатьох виникло запитання: чому США надавали допомогу саме в Сомалі і не зробили теж саме в багатьох інших країнах світу, наприклад в Судані, де була аналогічна ситуація? Аронсон вважає, що ключову роль зіграла подача в ЗМІ [8, с 84]. По американському телебаченню так часто показували численні однорідні сюжети з голодуючими сомалійцями, що це викликало масову суспільну підтримку надання допомоги, що потім було переведено в політичний капітал. Таким чином, виборче акцентування подачі матеріалу в новинах сприяє тому, що засоби масової комунікації не просто повідомляють громадянам про що відбувається, вони визначають хід подальших політичних подій. По суті, їх виклад політичної події стає більш гідним

освітлення, ніж саме ця подія. Це означає, що фактично через відсутність України у світовому інформаційному просторі відбувається її «випадання» з політичного порядку денного, що в свою чергу робить її вразливою до маніпуляцій. На користь погіршення українського становища в рамках інформаційного простору свідчить і той факт, що 10 лютого «USA Today» опублікувала карту України без Криму, а також поява на сторінках британської Times і Financial Times матеріалів з не дуже втішними відгуками про дії Києва на сході України. Колишній французький президент Саркозі декілька разів також висловлювався проти антиросійських дій. Навіть під час інтерв'ю з Ганою Гопко англомовна ведуча говорила не про терористів, а про повстанців. Такий інформаційний контекст не сприяє організації поставок зброї в Україні.

На даний момент в США домінує реалістичний погляд на світ, що має на увазі раціональну модель міжнародних відносин. Згідно з нею, щоб вижити кожна держава будує свою оборону так, що б жодна держава не змогло завдати шкоди її життєво важливим інтересам. Всі країни мають обмежені ресурси і повинні правильно співвідносити пріоритети з реальністю. Країна, що даремно витратила свої ресурси втрачає своє міжнародне лідерство. Таким чином, що б піти на конфлікт, потрібні вагомі причини.

Історична практика показує, що США важко конфліктувати з країною, з якою має тісні політичні та військові зв'язки. Взаємодопомога США і РФ у спільній боротьбі з тероризмом - важливий фактор обережної політики Вашингтона щодо України. Влітку 2014 року Ірак підписав контракт на постачання російського зброї. Цей контракт включає: ударні вертольоти Мі-28Н «Нічний мисливець», зенітні ракетно-гарматні комплекси «Панцир-С1», партію штурмовиків Су-25, кілька дивізіонів артилерійських і мінометних систем. Всього на суму понад 1 млрд. доларів. Чи можливо було підписання цього контракту без участі Пентагону? Відповідь на це питання полягає у тому, що

«Рособоронекспорт» не потрапив під санкції. До теперішнього часу Росія за американськими угодами вже поставила Афганістану 45 багатоцільових вертольотів. Всі вже підписані контракти передбачають штрафні санкції за відмову від оплати техніки. З цього питання сенатор Маккейн організував слухання в профільному комітеті США навесні 2014 року. На них головний закупник Пентагону Френк Кендал заявив «що якщо потрібно, то вони, розірвуть контракти, але сподіваються що цього не трапитися, тому що ці вертольоти потрібні Афганістану» [9]. На тих же слуханнях представник демократів Адам Сміт заявив «це єдині вертольоти, на яких афганці знають, як літати» [9]. Його позицію підтримав сенатор Карл Левін [9]. Очевидно, що серед сенаторів немає єдиної думки з приводу режиму санкцій по відношенню до РФ. Труднощі для адміністрації Б. Обама в тому, що проблема усунення загроз ISIS суперечить усунення негативних наслідків конфлікту між Україною та РФ через постачання зброї. При поліпшенні ситуації в одному напрямку вона погіршується в іншому. Для Білого дому можна або «збалансувати» «суперечливі проблеми», пішовши на компроміси (наприклад, на поставку тільки бронежилетів), або можна повністю відмовитися від вирішення однієї проблеми на користь іншої. Військова техніка не єдина сфера співробітництва. Космічна фірма United Launch Alliance продовжує працювати на двигунах з РФ. Вартість альтернативи – кілька років розробок, на які потрібно буде витратити мільярди. Таким чином, з'являється дуже висока ціна заміни російських військових і космічних технологій, яку не обов'язково захочуть оплачувати американці на даному етапі. Будь-яка країна буде допомагати менше, якщо ціна такого втручання висока. Навіть якщо ми спробуємо поглянути на проблему з протилежного логікою, а саме: надаючи допомогу, країни враховують не тільки витрати, але і можливу користь, яку вони можуть принести. Україна внаслідок слабкої економіки, не зможе окупити таким міжнародним впливовим

корпораціям як Boeing, Airbus, Embraer, Goodrich, SNECMA, Rolls Roys, Pratt & Whitney відмову від російського титанового сплаву VST 5553.

Згідно з дослідженням Карла Дюрена важливий фактор для надання допомоги США – це минуле поведінка країни [10]. Справа в тому, що з 1980 року, Сполучені Штати офіційно відстежують голосування в ООН. Це свого роду маркер певного рівня прийнятної поведінки за американськими мірками, який можна обміняти на допомогу. Україна не визнала Косово, але при цьому Київ підтримав Глобальну контртерористичну стратегію. За цим критерієм можна визначити ступінь «прихильності» Києва цінностям важливим для США. Іншим важливим фактором є суто економічна складова. Світовий річний обсяг продажу зброї в 2012 році склав більше 395 млрд. доларів. Однак Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings знизило довгостроковий рейтинг України в іноземній валюті до «СС», і тому Київ не в змозі собі дозволити купувати іноземну зброю в достатніх масштабах. Ще один варіант поставок зброї – це спроба зміцнення стратегічних зв'язків з народом одержувача. Україна в цьому варіанті виглядає досить привабливо, оскільки має ряд природних переваг. Приміром, Україна володіє найбільшими в світі запасами залізної руди. Поставки зброї можуть насправді допомогти підвищити їй безпеку, що дозволить стабільно постачати ресурс на світові ринки.

Ще один важливий фактор, який знаходить своє відображення в роботах старшого наукового співробітника американського Інституту Катона Дуга Бандоу - це відношення діючих посадових осіб до своїх зобов'язань. «Альянси повинні зміцнювати безпеку США, а не змушувати займатися благодійністю в інших країнах. Міжнародна політика США повинна базуватися на інтересах Америки, а не інших країн» [11]. На думку цього фахівця, конфлікт не має ніякого відношення до Вашингтону і ослаблення Москви не буде ні в чийх інтересах. Приблизно, таким чином оформлюється аргументація, де червоною лінією проходить ідея неможливості постачати зброю в конфлікт, де збройні сили

використовується несподіваним чином в несподіваний час для несподіваної мети. Це означає, що для країни постачальника зброї з'являється політичний ризик настання відповідних заходів у результаті браку часу, стресу і невизначеності інформації. Такий ризик виправданий у двох випадках: якщо вигоди нагнітання відносин в одному регіоні збалансовані успіхом в іншому регіоні, або ж країна, куди поставляють зброю, займає високе положення в поділі світового праці.

Окремо варто підкреслити залежність американців в питанні про постачання зброї в Україну від союзників в Європі. Якщо Польща і країни Прибалтики скоріше «за», то Німеччина, Франція і Фінляндія скоріше «проти». Аналогії з питанням про виведення тактичної ядерної зброї показують, що у випадках розколу думок серед союзників Вашингтон займає вичікувальну позицію, яка може тривати роками.

На даний момент США буде важко принести свої відносини з союзниками в жертву заради авантюр в Україні. Багато європейців не вірять у можливість вирішення конфлікту військовими способами. Позиція європейців виходить з історичної практики, яка вказує на марність застосування військової сили проти «терористів». Оголошення війни з метою ліквідації тероризму приречена, на провал, тому що немає достатніх підстав для повної ліквідації за допомогою використання масованої військової сили. Боротьба зброєю з терористами призводить до створення стількох терористів, скільки вона вбиває, а втручання іноземних військ в громадянську війну може призвести до перетворення у ворогів тих, кого вони прийшли захищати. Війни ведуться для досягнення політичних цілей, і вони закінчуються, коли політичні цілі досягнуті. Очевидно, що Україна на даний момент навіть не позначила свої цілі в АТО.

Окремо варто підкреслити наступну деталь: на європейців завжди впливав фактор типу противника. Якщо вони мали з ним торговельні інтереси, то ЄС виступав проти будь-якого силового вирішення проблеми. Для європейців економіка визначає політику, тому що у них примат

економіки над безпекою, саме через це вони не схвалюють використання сили.

Колізія поглядів на методи вирішення конфлікту всередині країн Заходу так само впливає на питання поставок зброї.

Бюрократичні виміри американського прийняття рішень щодо постачання зброї, вивчені дуже мало. Адміністративний апарат президента США це щось більше, ніж розміщені на різних рівнях компоненти політичної системи. Невідомо як на експертному рівні американці відреагують на можливі проблеми контролю українськими збройними силами над переданою зброєю. Для американців не секрет що нинішній уряд залишається роз'єднаним.

Таким чином, у нас на даний момент є кілька версій розвитку подій. Для кращої можливості логічно оцінити й аналізувати події необхідно зменшити міру невизначеності. Для цього доцільно використовувати загальні положення теорії ймовірностей, яка дозволяє визначати чисельні характеристики випадкових подій. Виконати таке завдання можна розрахувавши ймовірність події – числа, що характеризують ступінь можливості цих подій. Відразу обмовимося що наша формула формальна так як у нас немає до кінця всієї необхідної інформації, тим не менше ми можемо за допомогою деякого аналізу отримати кількісні дані.

На практиці найбільш простою формулою для розрахунку ймовірності є класична формула визначення ймовірності:

$$P(A) = \frac{m}{n}$$

де P – число, що характеризує ступінь можливості цих подій, m – число сприятливих події A результатів, n – число всіх елементарних рівноможливих результатів. У нас в статті вказані дві причини для того що б США послало зброю і сім причин для того, що б не послало. Таким чином, дано співвідношення 2: 7, де 2 відповідає шансам на згоду

поставити зброю, а 7 - на відмову. Таким чином, число сприяють події буде 2. Відповідно, загальне число можливих результатів: $2 + 7 = 9$. Ймовірність події:

$$P(A) = \frac{2}{9} = 0,2222$$

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що ймовірність поставок зброї в Україні становить близько 22,22 %. Це недостатньо висока величина, яка відображає факт одностороннього причинно-наслідкового зв'язку між державами тобто проблеми України не так важливі для адміністрації президента США, як навпаки. Скоріше всього політична кон'єктура не дозволить поставити зброю в Україні в повному обсязі. Тим не менш, Вашингтон намагається балансувати в складній обстановці. Вашингтон надав у 2014 році Україні деяку військову допомогу: 3 антиминометних радара, 23 бронежилета, відправили інструкторів, що б навчити 600 чоловік. Надав 35 броньованих позашляховиків Volkswagen Amarok і Toyota Land Cruiser 200, а також 2300 комплектів захисного обмундирування. Також були поставлені: шоломи, роботи по знешкодженню боєприпасів, радіоприймачі, бронежилети, індивідуальні аптечки, спальні килими, намети, генератори малої потужності, ручні паливні насоси, інженерне обладнання, засоби зв'язку, транспортні засоби, засоби спостереження, екскаватори, автокрани, тепловізори, обладнання відеоспостереження та колючий дріт. Прес-служба комітету з міжнародних справи Сенату США повідомила, що на допомогу українським військовим і прикордонникам повинно бути направлено 46 мільйонів доларів.

Висновки. Огляд основних чинників дає підстави зазначити, що для України перспектива поставок дійсно важливих видів новітнього озброєння є далекосяжною перспективою. Скоріш за все, в Україну будуть поставлені ті види озброєння, які не створять стратегічної переваги. Це

буде штовати Київ на шлях військових реформ. Скоріш за все, будуть змінені підходи в інформаційній політиці (не будуть скривати кількість померлих). Низка вірогідність поставок буде сприяти переходу на корпусну основу армії та відмову від використання добровольців.

Список використаних джерел

1. Kaufman D. US National Security. A Framework for Analysis / D. Kaufman, J. – Toronto: Lexington Books, 1985. – P. 6

2. ISIS, terrorism seen as graver threats than Russia, Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gallup.com/poll/181553/isis-terrorism-seen-graver-threats-russia-ukraine.aspx>.

3. Americans are divided on weapons shipments to Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2015/02/12/americans-are-divided-on-weapons-shipments-to-ukraine-infographic>.

4. Legislative activities Day of December 11, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://clerk.house.gov/floorsummary/floor.aspx?day=20141211&today=20141214>.

5. Three members of Congress just reignited the Cold War while no one was looking [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.truthdig.com/report/item/three_congressmen_just_reignited_the_cold_war_while_no_one_was_looking_2014.

6. Президент України в Twitter [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.weflive.com/?utm_medium=social-media&utm_campaign=2015-com-davos&utm_source=twitter&utm_content=gbl+2015+jan+5+wef+participants+tw/#!/user/twitter-2423747006.

7. Brule D. Blank check or marching orders? Public opinion and presidential use of force in the United States / D Brule, A. Mintz // Approaches,

levels, and methods of analysis in international politics. – Palgrave Macmillan, 2006. – P. 157-173.

8. Аронсон Э. Общественное животное. Введение в социальную психологию. / Э. Аронсон. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 84 с.

9. Sanctions put Pentagon's business deals with Russia up for debate [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.npr.org/2014/05/03/309178508/sanctions-put-pentagons-business-deals-with-russia-up-for-debate>.

10. DeRouen, Karl. Jr. Reward, punishment or inducement? US economic and military aid, 1946-1996 / Karl. Jr DeRouen, Neo Uk // Defence and peace economics. – 2004 – № 15 (5) – P. 453 -470.

11. Seven reasons the U.S. shouldn't help Ukraine's fight with Russia [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.newsweek.com/seven-reasons-us-shouldnt-help-ukraines-fight-russia-303002>.